

Nr 207

Utlåtande i anledning av väckta motioner om undervisning i ämnet familjekunskap m. m.

(2:a avd.)

Utskottet har till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 402) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 481), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla 1) att vad i motionerna anförts beträffande yrkesväglednings-, skolpsykolog- och skolkuratorsverksamheten måtte beaktas vid översynen av dessa verksamheter och 2) att prövningen angående lärarutbildning och fortbildning i ämnet familjekunskap måtte avse att möjliggöra i motionerna förordad undervisning i ämnet för alla elever i grundskolan, lämpligen under den sista årskursen;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Åkerlund* (I: 549) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.* (II: 664), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förutläggningarna för en utvidgning av undervisningen i hem- och familjekunskap undersökes.

Beträffande motiveringen för de motionsvis framförda yrkandena torde få hänvisas till motionerna II: 481 och II: 664.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna från skolöverstyrelsen och Målsmännens riksförbund.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande över motionerna I: 402 och II: 481 anfört bland annat följande.

I de mål och riktlinjer, som av Kungl. Maj:t fastställts för grundskolan, framhålles bl. a., att skolan skall ta familjen till utgångspunkt i sin sociala fostran av eleverna och att fostran för familjelivet under hela skolläroplanens tid bör meddelas vid undervisningen i de ämnen, som har naturlig anknytning till frågor berörande hem och familj (Läroplan för grundskolan, Skolöverstyrelsens skriftserie 60, s. 18). I skolöverstyrelsens allmänna anvisningar för skolans verksamhet ges sammanfattande synpunkter på momentet familjekunskap (Läroplan för grundskolan, s. 39 f.). »Frågor som rör familjen behandlas genom hela grundskolan i samhälls- och naturorienterande ämnen samt i svenska och kristendomskunskap. På högstadiet förekommer därtill undervisning om sådana frågor dels i de obligatoriska ämnena hemkunskap (årskurs 7) och barnavård (årskurs 9), dels i tillvalsämnena hemkunskap (årskurs 8), barnavård och

familjekunskap (årskurs 9 ht) samt familje- och socialkunskap (årskurs 9 s).» Vid 1962 års riksdag framfördes i motioner önskemål om dels att ämnet familjekunskap snarast skulle införas som obligatoriskt ämne i årskurs 9, dels att detta ämne skulle ingå i lärarutbildningen i syfte att möjliggöra obligatorisk undervisning i årskurs 9 i ämnet, vilka önskemål icke biträdades av riksdagen (särskilda utskottets utlåtande nr 1, s. 165 och 183, riksdagens skrivelse nr 328).

Läroplanen för grundskolan har ännu icke varit i tillämpning mer än ett helt år, och det torde vara tillrådligt att avvakta ytterligare erfarenheter av fastställda tim- och kursplaner, innan ändring vidtages enligt motionärernas syfte. Överstyrelsen vill också erinra om att sedan några år försöksverksamhet med ämnet familjekunskap pågår vid vissa kommunala flickskolor. Ytterligare erfarenheter från denna försöksverksamhet torde också böra avvaktas. Överstyrelsen finner det emellertid angeläget, att problemen beträffande undervisningen i familjekunskap uppmärksammas i det dagliga arbetet och bl. a. behandlas under planeringsdagarna överallt i skolorna.

Vad lärarutbildningen angår, måste givetvis beträffande klasslärarutbildningen anvisningarna i läroplanen för grundskolan i fråga om undervisningen i familjekunskap noga genomgås och beaktas vid lärarutbildningsanstalterna. I fråga om utbildningen av lärare för högstadiet torde ifrågavarande spörsmål böra behandlas av 1960 års lärarutbildningssakkunniga.

I yttrandet över motionerna I:549 och II:664 har skolöverstyrelsen framhållit följande.

Ett par fortbildningskurser i familjekunskap har anordnats med statsmedel för hushålls- och barnavårdslärare och för både år 1963 och 1964 är sådana kurser planerade.

Skolöverstyrelsen vill framhålla att med utgångspunkt i det fastställda timantalet för ämnet hemkunskap stor vikt lägges vid moment, som berör hemmets och familjens betydelse för individen. Någon ändring av nyligen fastställda timantal kan dock skolöverstyrelsen för närvarande icke rekommendera.

Målsmännens riksförbund har i sitt yttrande över de fyra motionerna bland annat anfört följande.

MR instämmer helt med motionärerna i fråga om betydelsen av undervisning i hem- och familjekunskap d. v. s. kunskap om de väsentligaste samlevnadsfrågorna i ett hem, med anknytning dels till elevernas aktuella situation och dels till en sådan situation som kan vinna aktualitet inom en mer eller mindre snar framtid. Redan i remissyttrande över skolberedningens betänkande har MR anfört att detta ämne alltid stått i centrum för MR:s intresse och betonat att »vårt samhälles utveckling ställer stora krav inte minst på hembildarna».

MR noterar med tillfredsställelse, dels att antalet timmar i ämnet hemkunskap (och hushållsgöromål) i enlighet med den nya läroplanen ej reducerats i den omfattning som skolberedningens betänkande gav vid handen, dels att *anvisningarna betonar att frågor, som rör familjen skall behandlas genom hela grundskolan i samhälls- och naturorienterade ämnen samt i svenska och kristendomskunskap.*

Undervisning i hem- och familjekunskap är ett viktigt led i barnens sociala fostran, som bör följa eleverna årskurs efter årskurs med hänsynstagande till deras sociala och emotionella mognad på olika åldersstadier.

MR ser det som en brist att i grundskolan hem- och familjekunskap inte förekommer som ett särskilt obligatoriskt ämne. Undervisningen behövde ej vara schemabunden men samtliga elever borde få del av den i de två sista årskurserna. Med undantag för obligatorisk undervisning i barnavård, minst 10 lektioner per läsår, kan för närvarande anknytning till berörda ämneskomplex åsidosättas.

MR anser att en riktigt upplagd undervisning här bör ske i enlighet med läroplanens anvisningar och kommentarer till »Barnavård och familjekunskap» för 9 ht med de beskärningar av innehållet, som är nödvändiga. Följande huvudmoment bör ingå: Familjens funktioner, familjebildning, samlevnads- och samarbetsfrågor, inbördes rättigheter och skyldigheter, föräldrar och barn, barnens vård och fostran mot bakgrund av deras fysiska och psykiska fostran samt socialvårdsfrågor.

MR vill understryka vikten av att ämnet familjekunskap blir väl tillgodosett också i samtliga skolor ovanför grundskolestadiet och integreras i ämnena psykologi och livsåskådningsfrågor. På detta stadium är eleverna tillräckligt mogna för att själva äga intresse för de problem som samlevnaden i hem och äktenskap innebär vid en eventuellt kommande familjebildning.

MR vill på grundval av vad som ovan anförts föreslå att en utredning göres i syfte att få fram förslag till en mer konkret utformning av berörda undervisning, att hem- och familjekunskap blir obligatoriskt ämne i årskurserna 8 och 9 i grundskolan, att detta ämne blir väl tillgodosett även i skolor ovanför grundskolestadiet samt att utredningen också beaktar hithörande lärarutbildningsfrågor med inriktning på att hem- och familjekunskap skall ingå i undervisningen i flera ämnen och på skilda skolstadier.

Utskottet delar motionärernas uppfattning, att familjekunskap är en viktig del av det lärostoff som skall ingå i undervisningen på grundskolans olika stadier. Hur undervisningen i detta ämne kommer att utfalla torde bli beroende av kursplanernas och läroböckernas utformning.

Motionärerna synes avse att ämnet bör göras till ett obligatoriskt ämne på grundskolans högstadium. Under innevarande läsår har en större del av kommunerna för första gången börjat tillämpa högstadiets läroplan i årskurs 7. Endast ett fåtal kommuner har möjlighet att följa grundskolans läroplan i årskurs 8. Vidare är att märka att såsom av skolöverstyrelsens yttrande framgår försöksverksamhet med ämnet familjekunskap pågår vid vissa kommunala flickskolor.

Utskottet är med hänsyn till föreliggande omständigheter icke berett att tillstyrka motionärernas yrkanden om sådana åtgärder att ämnet familjekunskap blir ett obligatoriskt ämne och att nyligen fastställda timantal ändras.

Vidkommande lärarutbildningen på förevarande område synes detta vara ett spörsmål, till vilket 1960 års lärarutbildningssakkunniga har att taga ställning.

Till vad i motionerna I: 402 och II: 481 anförts rörande översynen av psykolog-, kurators- och yrkesvägledningsverksamheten i skolan har utskottet icke ansett sig böra giva sin anslutning.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 402 och II: 481, i vad de avser psykolog-, kurators- och yrkesvägledningsverksamheten, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II. att motionerna I: 402 och II: 481, i vad de avser ämnet familjekunskap, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionerna I: 549 och II: 664, i vad de avser undervisningen i hem- och familjekunskap, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 december 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 206.

Reservationer

- 1) av herr *Thorsten Larsson*
- 2) av herr *Larsson* i Hedenäset
- 3) av fröken *Karlsson*.